

Inhoud

ESSENTIËLE GESPREKKEN

Het tuurtouw 9
Ter herinnering aan Geert van Oorschot

Twee vaderlanden, twee karakters 41
Over Rob Nieuwenhuys

VENTEN

De beroemde onbekende Cyriel Buysse 53

Het eeuwig verbeiden 87
Portret van Richard Minne

Standbeeld voor Louis Paul Boon 99

‘Wij leven om nieuw en anders te zijn’ 107
Jan (‘Biorix’) Walravens

MUSKETIERS

De wandelstok van Hugues C. Pernath 125

De man in de reus 129
Paul Snoek

Jef Geeraerts 137
Enige scherven

De vonk van het unieke menselijke brein 148
Exitus Freddy de Vree

TEGEN HET LIJF GELOPEN

De Vlaamse Voltaire 159
Raymond Brulez

Hij had zijn haar te kort laten knippen 167
Johan Daisne

Beeldje in Brussel 177
Terug in 'het dorp' van Marnix Gijsen

Grafsteen aan de Dijle 192
Karel Jonckheere

VERLOREN VRIENDEN

Jan Emiel Daele 215

René/Renate 229
De Via Dolorosa van R. Stoute

STAMBOMEN

Niemand, absoluut niemand 247

Hier komt nooit niemand niet 273
Zon voor Herman Teirlinck

Register 293

Het tuurtouw

Ter herinnering aan Geert van Oorschot

‘Toen hij zich realiseerde dat hij maar gedroomd had, overviel hem een mateloze treurigheid.’

R.J. Peskens, *De man met de urn*

I

...later die negentiende december 1987, toen ik het nieuws al van anderen had gehoord, belde Jaap Goedegebuure mij op.

‘Vader is dood’, zei hij.

De allereerste associatie bij het vernemen van iemands doodsb bericht. Dat is het binnen één tel alles oproepende en samenvattende beeld van de overledene, – dit beeld bepaalt in dezelfde tijdflits de graad van mijn eventuele geschoktheid en ontroering.

Het beeld van Geert van Oorschot dat als een dia in mijn hoofd werd geprojecteerd op het moment dat ik hoorde dat hij dood was, situeerde hem ‘daar en daar’, ‘toen en toen’, ‘onder die en die omstandigheden’. Mijn associatie was één bepaalde herinnering aan hem, die zich onmiddellijk losmaakte uit de zich opdringende baai erd van taferelen, en het leek of ik *wist* dat juist *die* herinnering zou bovenkomen als mij zou worden meegedeeld dat hij was gestorven.

Was ik geschokt? Om eerlijk te zijn: niet zo erg. Voor mij wàs hij al onbereikbaar. Hij had zijn doodgaan over jaren uitgesmeerd, de Geertvan-vroeger hadden we al eerder naar het crematorium gebracht. Was ik ontroerd, bedroefd? Dat wel, maar meer om iets anders. Ik had in die

periode liefdesverdriet dat juist op die dag tot een culminatiepunt was gekomen. De dood van Geert kon er nog wel bij, maar verbleekte bij de gevoelsbesognes die mij werkelijk bezighielden. Wat ik voornamelijk voelde, was diepe spijt dat ik er niet meer met hem over kon praten.

Belde hij op. Vroeg: 'Hoe is het met je?'

Ik: 'Och Geert.'

Hij: 'Ja, daar weet ik alles van.'

Einde gesprek.

De anekdote van Geert van Oorschoot en Jan van Nijlen in een Brussels café. Dat ze niets tegen elkaar zeiden, behalve dat Van Nijlen opmerkte: 'Het leven is moeilijk.' Geert heeft mij dit korte verhaal ettelijke keren verteld, altijd besluitend met: 'Dit was een essentieel gesprek.'

Zulke essentiële gesprekken waren er tussen hem en mij ook, vroeger. Gedachtenwisselingen van maar enkele seconden, – de lange verhalen zelf hoefden we elkaar niet te vertellen, we begrepen elkaar zo wel. Weinig woorden, soms zelfs géén woorden.

Informeerde hij: 'Met wie je daar stond te praten, is dat een lul of een halfnul?'

Voordat ik een karakteristiek van bedoelde persoon had kunnen formuleren, zei hij: 'Ja, dat dacht ik al.'

Uit het feit dat ik enige tellen over mijn antwoord nadacht, trok hij de wortel dat er kennelijk allerlei ja's en nee's op een weegschaaltje moesten worden gelegd en dat alleen al mijn weifeling voldoende antwoord was. Hoe mijn antwoord in werkelijkheid zou hebben geluid, wat deed dat ertoe, – ook een halfnul is een lul, tenslotte.

Maar dit was vroeger, tamelijk lang geleden, – toen hij nog niet de ijdele Bekende Nederlander was geworden en van zijn persoonlijkheid een ingestudeerde en met veel schmiere vertolkte 'karakterrol' had gemaakt. Van deze rol, – Cyrano de Bergerac op z'n narrigst, voor het voetlicht of de tv-camera gebracht door een vermolmde kurkeik met het stemgeluid van een misthoorn, – gaf hij zoveel reprises, dat hij ten slotte zijn eigen cliché was geworden. Ik had veel sympathie voor hem, – maar als hij in het openbaar die 'rol' weer begon te spelen, vond ik hem onuitstaanbaar: hij stelde zich aan, hij was onecht.

Precies dit woord, 'onecht', moest men nooit tegen hem zeggen, en misschien was het inderdaad wel helemaal verkeerd gekozen om er zijn uitsloverij mee te karakteriseren. Geert van Oorschoot dacht dat hij altijd

‘echt’ was, in welke van zijn gedaanten en achter welk van zijn maskers dan ook. Wie zich aan hem ergerde en hem dat zei, dreef hij buiten zijn gezichtskring. Relativerend commentaar, ook als het werd uitgesproken met warme vriendschapsgevoelens, maakte hem nijdig (al spéelde hij teleurstelling en bedroefdheid) en interpreteerde hij als onvriendschappelijk en onsolidair. Hij bestond uit een glas-in-loodraam van persoonlijkheden, al die persoonlijkheden waren ‘echt’, maar zaten elkaar in de weg. Hij wist uiteindelijk niet voldoende meer welke zijn gespeelde echtheid was.

Toen ik hoorde dat hij dood was, had ik het gevoel of ik bijna twintig jaar lang niet Geert van Oorscot had gekend, maar een heel gezelschap Geert van Oorschotten, van wie er één dood was: – degene die mij het minst interesseerde. Mijn herinneringen aan hem vormden méér Geert van Oorscot dan het lichaam dat in Baambrugge dood in zijn bed was aangetroffen.

Bij de post, die dag, was onder meer het achttiende deel van het Volledig Werk van Multatuli. Na het uitpakken van het boek was nog door me heen gegaan: straks even Geert bellen.

Mijn ‘vader’ is hij nooit geweest.

II

In de jaren zestig was Van Oorscot de beste uitgeverij van Nederland. Het waren mijn debuutjaren, waarin het mijn ambitie was zo goed te schrijven dat mijn boeken ooit bij Van Oorscot zouden verschijnen. ‘Ik geef alleen uit wat ik zelf goed vind’, zei de directeur van Van Oorscot in interviews.

Later vroeg hij mij waarom ik hem mijn boeken niet meteen had aangeboden?

Durfde ik niet. Veel te benauwd voor zijn afwijzing.

En het door Van Oorscot uitgegeven *Tirade* was in die tijd het beste literaire tijdschrift van Nederland. In 1968 overwon ik mijn angsten en stuurde een verhaal naar de redactie van *Tirade*, welke uitsluitend bestond uit de uitermate kieskeurige heer G.A. van Oorscot persoonlijk. Ik kreeg per kerende post antwoord, daarjuist verhuisd van Brussel naar

het een kwartier verderop gelegen Vlaamse boerendorp Vossem: G.A. van Oorschot deelde mij tot mijn verbijstering mede dat hij mijn verhaal in het eerstkomende nummer van zijn tijdschrift zou opnemen.

Dit was de eerste van de meer dan honderd brieven (of dan toch ‘geschreven boodschappen’) die hij mij gaande de tijd en tot anderhalf jaar voor zijn dood zou schrijven. Geachte Heer Brouwers. Waarde heer Brouwers. Beste Jeroen Brouwers. Beste Brouwers. Beste Jeroen. Lieve Jeroen. Hij ondertekende: G.A. van Oorschot. Van Oorschot. Geert van Oorschot. Geert.

Onze briefwisseling nam onmiddellijk een geweldige vaart, soms ontving ik van hem drie missives op één dag. Later waren er ook periodes van halve en hele jaren of nog langer dat wij niets van elkaar lieten horen, want dan bevonden we ons op voet van onmin.

In zijn zevende brief, voorjaar 1969, schreef hij:

‘De taal is een zeer gestreng rechter over de gevoelens. Welnu, aan gevoelens, aan bewogenheden, aan indringingsvermogen ontbreekt het je niet. Je bent een *goed* [tweemaal onderstreept] schrijver, en bij God en Vossem – dat zeg ik niet gauw, en zeker nooit uit vriendelijkheid of vriendschap. Vandaar dat ik vele vijanden heb – zoals jij ze moet hebben.’

Mijn eerste bijdrage aan *Tirade*, het verhaal ‘Geboorte’, dat zou terecht komen in *Groetjes uit Brussel* (‘Dat boek zou ik wel willen uitgeven’, schreef hij mij tot mijn allergrootste trots), stond in nummer 141, jaargang 12, november 1968. In datzelfde nummer stond het verhaal ‘Mijn tante Coleta’ door Kees Milot. Of ik, zo vroeg de heer Van Oorschot, hem maar even wilde laten weten wat ik van dat verhaal vond: ‘Het is nl. een eerste hoofdstuk van een pas door mij voltooide roman.’

Ik weet niet meer wat ik van dit romanfragment vond, – in ieder geval heb ik er, naar blijkt uit diezelfde zevende brief van Geert, ‘opmerkingen aangaande stijlkwesities’ over gemaakt. ‘Ik ben je daar dankbaar voor, want ik heb er mijn voordeel mee kunnen doen.’

Inmiddels, gelijktijdig, had hij *mijn* eerste roman gelezen, *Joris Ockeloën en het wachten*: een van de boeken die ik hem niet voor uitgave in zijn fonds had durven aan te bieden. Een ‘voortreffelijk verhaal’, schreef hij mij, maar ik had het ‘schade berokkend’ doordat ik mij te ‘vaak schuldig [had gemaakt] aan “woordkunst”, aan beeldovervloedigheid, alsof je op elke inval verliefd bent, en je je met behagen rondwentelt in een orgie

van impressionistische schilderkunstige woord- en vergelijkingsreeksen'. Hij vond van alles en nog wat 'teveel' aan mijn roman, hetzelfde euvel als mij klaarblijkelijk had gestoord aan zijn hoofdstuk 'Mijn tante Coleta': – hij schreef ook: 'Je opmerkingen over elk "teveel" in Kees Milot zijn mij daarom uit het hart gegrepen.'

Deze wederzijds vanaf het begin aangeslagen toon van eerlijkheid heeft onze relatie jarenlang bepaald, ook in tijden van twist. Hij heeft mij nooit bevaderd en ik wenste mij niet te laten bezonen. Mijn echte vader, – liever: de persoon die mij heeft verwekt, – was al vier jaar dood toen Geert van Oorscot in mijn leven kwam en ik had absoluut geen behoefte aan een plaatsvervanger. Er ontstond tussen hem en mij een vriendschap op basis van gelijkwaardigheid, ondanks het leeftijdsverschil van meer dan dertig jaar: – in die vriendschap heb ik wel degelijk een en ander van hem geleerd, zijn levenservaring was nu eenmaal groter dan de mijne en hij had al heel wat 'geschiedenis' achter de rug. Maar hij heeft mij nooit gepaternaliseerd, betutteld of in moraliserende zin verwijtend toegesproken, al had hij daar soms de neiging toe, naarmate hij ouder werd meer en meer. Hij mocht altijd alles tegen mij zeggen, maar zodra hij aanstalten maakte een sermoen aan te heffen, liep ik de kerk uit. Ik op mijn beurt zei ook alles tegen hem, – ooit hem diep grievend en daarmee weer een gat van weken of maanden in onze vriendschap stotend, door hem, toen hij als 'wijze oude man' tegen mij begon te kwezelen, te vergelijken met zijn provinciegenoot Jacob Cats.

In diezelfde tijd begon mijn leven behoorlijk uit de hand te lopen ('wijn, wijven en gezang'). Geert nam er van dichtbij en toch afstandelijk genoeg kennis van, alsof hij op een stoel tussen de coulissen zat, – veel van mijn strapatsen niet goedkeurend, maar zonder te bevoogden.

Hij op een keer tegen mij, ergens toen, in de jaren van de 'seksuele revolutie': 'Wie heb je daar nou weer bij je?'

Een meisje, van wie ik hem tot mijn schaamte moest bekennen dat ik niet wist hoe ze heette. Toevallig ontmoet, je weet wel, zei ik. Feestje.

Hij: 'Ja, liefde dat is iets heel moois.'

Seksuele revolutie? In ieder geval ben ik nooit zo revolutionair geweest of ik werd *altijd* dodelijk verliefd, als een romantische puber, op *ieder* meisje naast wie ik na zo'n uitgelopen feestje wakker werd. De treurigheid om niet te realiseren liefdes, doorgespoeld met vloedend drank, – hoe meer jenever hoe meer tranen. Bovendien begon ik op de

leeftijd te komen dat de jongemeiden mij, over de drempel van dertig, al behoorlijk oud begonnen te vinden en hieraan uiting gaven door mij aan te spreken met ‘u’ en ‘meneer’.

Uit een kalme brief van Geert, 1974:

‘Ik denk ook vaak aan jou en altijd met enige bezorgdheid. Ik zou je graag wat meer eelt op je huid willen geven. Je grote romantische kwetsbaarheid, de spanningen waaraan je door je schrijverschap onderworpen bent, je eenzaamheid en wanhoop, de breuk in relaties, en dan de kont tegen de kribbe gooien en overmatig zuipen. Ik ken dit alles uit eigen bittere ervaring, *en alléén blijf je tòch*. Overmatige alcohol lost niets op, maar verergert de boel. Denk in godsnaam niet dat ik aan het preken ben, of je anders zou willen zien of hebben dan je bent of dan je je gedraagt, een mens moet ongehinderd kunnen leven zoals hij verkiest of voor hem uitgekozen wordt.’

In zijn brieven vond ik veel relativering van eigen storm- en dranggevoelens, en overigens evenveel herkenning. Wij zijn uit eenzelfde stronk, zei hij. In die zelf zo donderchtig door het leven banjerende Geert van Oorschoot zat ook een romanticus, precies zo kwetsbaar, eenzaam en wanhopig, zoveel eelt had hij zelf ook niet op zijn huid. Hij en liefdesverlangens, en hij-en-de-vrouwen, dat lijkt mij een diepzinnig hoofdstuk apart. En wat alcohol betreft: bij God en Vossem, ik heb hem er nooit in zien spuwen.

III

Uit de bodemloze fles vol mooie verhalen:

Hij moet in zijn jonge jaren, te Leeuwarden, eens een vlammende verdediging van geheelonthouding hebben afgestoken terwijl hij zelf dusdanig door de drankgeest was bevleugeld dat hij nu en dan van het spreekgestoelte sodemieterde.

Dit voorval was mij ooit door iemand verteld; – de waarheid ervan checkend bij Geert zelf, kreeg ik hem in een van zijn glansrollen te zien: de schets voor 1 heer geplaagd door amnesie.

Hij had een geheugen als een brandvrij magazijn, maar hield daar als het hem te pas kwam vele deuren van op slot.

‘Drink je nog zo veel?’

Als hij mij dat vroeg, gaf ik het antwoord: 'Niet meer sedert die inspirerende spreekbeurt in Leeuwarden, Geert.'

Nog een slok uit dezelfde fles:

Geert van Oorscot en Gaston Burssens op een nacht zwaar in de lorum per auto door Antwerpen, Burssens aan het stuur. Ik moet hier wel zo langzaam rijden, zei Burssens, vanwege al die hier rondlopende duiven, in deze straat rijdt men soms extra hard om te wedden wie de meeste van deze dieren kan doodrijden. Hierop stapte Geert uit de wagen en ging ervóór lopen, in het licht van de schijnwerpers molenwiekend met zijn armen, sigaar in de ene, hoed in de andere hand: – zouden jullie alsjeblijft even opzij willen gaan, lieve duifjes, hier zijn de dichter Burssens en de uitgever Van Oorscot die jullie geen kwaad willen doen...

Deze anekdote karakteriseert hem even scherp. Tere huid, hartje van bladerdeeg. Sentimenteel en pathetisch. Hoe hem adequaat te benoemen? Bromtol van smeltend fondant? Gietijzeren knuffelrinceros, die als je hem op zijn rug legt mama zegt en als je hem rechtop zet godverdomme?

Zijn eigen 'grote romantische kwetsbaarheid' dan, zijn eigen hunkeringen en zijn eigen heimwee naar het voorbije, het voorbije, o, en voorgoed? Nu ik dit schrijf ben ik altijd nog meer dan tien jaar jonger dan hij was toen wij in 1968 brieven begonnen te wisselen. Hij liep toen naar de zestig. Toen hij de zeventig naderde, schreef hij mij vanuit Delft, waar hij die dag moest zijn:

'In de tram naar het station kreeg ik de schrik van mijn leven: een jong meisje stond voor mij op. Ze was te lief om van haar aanbod geen gebruik te maken, maar ik zat daar wel opeens als een oude man, een bejaarde zo je wilt.'

Hij was natuurlijk al héél lang 'u' en 'meneer', en de meisjes waar hij van dagdroomde werden almaar jonger. Hij zou graag nog, zo verklapte hij mij eens, willen trouwen met een 'maagdje' (zijn term) van een jaar of zeventien, achttien, kon ik hem soms aan zo'n exemplaartje helpen, had ik niet een zusje, of nichtje, of kende ik niet een zielig weesmeisje of zoiets in de beoogde leeftijdsklasse? Neen, ik hield er niet zo'n winkeltje op na.

Uit dezelfde Delftse brief:

'Hier op het stationsplein zag ik een meisje. Zo rank en schoon. Ik had wel in haar willen klimmen als in een boom, en voor de rest van

mijn leven in haar willen blijven hangen. Zo gaat dat. Ik kan en wil nog wel klimmen, maar welke schoonheid wil door een oud man, voor wie men in de tram opstaat, nog beklommen worden?’

Telefonen van Geert in zijn allerlaatste levensjaren, toen zo zachtjes aan zijn tachtigste geboortedag in zicht begon te komen. Hij had vluchtig het pad gekruist van en was zo’n beetje in correspondentie geraakt met een vrouw in haar tweede meisjesjaren, die tot mijn kennissenkring had behoord. Met dat stemgeluid van hem, ook nog goed verstaanbaar als men de telefoonhoorn een halve meter van zijn oor verwijderd hield, stelde hij kordate vragen. Wat is dat voor een vrouw? Is die vrouw wel áárdig? Die vrouw práát toch niet als het stil moet zijn? Leest die vrouw wel eens een boek? Waarom stuurt die vrouw mij een kist met de duurste sigaren die ik ooit heb gezien? Ik op mijn beurt vroeg hem waarom hij niet in zijn auto ging zitten en naar haar toe reed als hij een nadere kennismaking op prijs stelde? Puf, puf, hij met zijn sigaar. Uche, uche, hij met zijn rokerskuch. Wetten in de weg, zei hij, en praktische bezwaren. Hij bepaalde zich liever tot de eveneens in dit klassieke citaat thuis-horende weemoedigheid, die niemand kan verklaren, en die des avonds komt, wanneer men slapen gaat. Onder ‘wetten in de weg’ verstond hij, dat herinnerde ik mij zeker op wel?: ‘het tuurtouw’.

Te zeggen dat hij liefdesverhalen ‘verzon’, zou in dezelfde orde liggen als de hem beledigende bewering dat hij zich ‘onecht’ gedroeg. En wanneer het op je tong brandde hem toe te voegen: ‘Geert, je liegt dat je barst!’, was het raadzamer deze opmerking liefst met tong en al door te slikken dan hem uit te spreken: – hij, Van Oorschot, loog niet!

Hij zei bijvoorbeeld dat hij met een geliefde vrouw de nacht had doorgebracht in dat en dat hotel. Later kwam uit in hoeverre hij dit gelogen had en tegelijkertijd niet: Geert en zijn vrouw Hillie hadden in dat hotel gelogeerd op dezelfde datum dat bedoelde vrouw en haar echtgenoot daar ook waren.

Of hij zei dat hij met een geliefde vrouw de hele rötboel de rug had toegekeerd en per auto (door hem doorgaans automobiel genoemd) ‘naar het Zuiden’ was getrokken. Het Zuiden, – Spanje, zon, de Middellandse Zee, een liefdesnest op Capri? Geert wist het suggestief te brengen. Feit was dat ze tot Breda waren gekomen en toen maar weer naar huis waren gegaan.

Een lange brief van Geert uit 1969, waarin hij een dag uit het leven

van een uitgever beschreef. Achtereenvolgens verschenen te zijnen kantore: Charles Timmer (verhaal over Charles Timmer); een boekhandelaar; een man die, daartoe ongenood, het manuscript van een door hem geschreven boek ter lezing kwam aanbieden; Mani Kummer (verhaal over Mani Kummer); een jongen die een geleend boek kwam terugbrengen (verhaal over die jongen); Hanny Michaelis (verhaal over Hanny Michaelis. – ‘Hanny is lief [...]. Heel heel lief. En klein. En lijkend op het joodse bruidje. Ik wil haar steeds uit deernis helemaal bedekken. (John Donne).’) Ondertussen was er telefoon van Rutger Kopland, vervolgens van Hans Gomperts, vervolgens van een familielid (verhalen, terzijdes, opmerkingen over deze drie en waarover die telefoongesprekken handelden). En toen kwam binnen:

‘Een zwartharig meisje. Hoog op de benen als een jonge reiger. Ongewassen. Met een bundel gedichten, door een vriendin geïllustreerd. Gedachte: lesbisch? Verlangen: o, je te mogen wassen, te mogen poederen, te mogen besprenkelen met lavendel, je nagels te mogen knippen, je geil te mogen aaien, je te mogen berijden, en dan dood te gaan. [...] Gedachte: heeft het meisje wel geld, om te eten, te slapen. Femke van Multatuli. Minnebrieven. Ik neem afscheid, reik haar de hand om haar huid te voelen. Haar hand is droog, zacht opwindend leer, peau de suède. Meisje weg. Ik durf haar gedichten niet in te zien. Wie zo mooi en geil en preuts is, schrijft natuurlijk slecht en vulgair.’

IV

Hij ‘verzon’ de dingen niet, maar had ze zich ‘levendig ingebeeld’; – van wensdromen, waarvan hij wel wist dat ze toch nooit in vervulling zouden gaan, stelde hij zich de vervulling voor. Feiten waren voor hem niet altijd waarheden, en waarheden vervlocht hij met fragmenten van andere waarheden, zodat de dingen die hij vertelde ‘waar’ waren en toch niet klopten. Behalve de uitgever G.A. van Oorschot was hij immers ook de schrijver Kees Milot, Karel Blomkwist, R.J. Peskens, – een glas-in-loodraam van persoonlijkheden.

Zijn gekrenktheid en verontwaardigdheid, als iemand ook van zijn geschreven, literaire verhalen bekendmaakte dat er, wat de ‘autobiografische waarheid’ ervan betrof, weinig ‘waar’ was. Die anarchistische

moeder van hem heeft nooit de boomstammetjes in de tuin van de gierige kolenboer Daalhuizen in de Slijkstraat te Vlissingen doorgezaagd: die Slijkstraat was helemaal niet zo'n achterbuurt en moeder Van Oorschoot helemaal niet zo'n raar mens. Toen dit ooit allemaal in de Zeeuwse sufferd had gestaan, voelde hij zich in al zijn integriteiten aangetast, in de eerste plaats in zijn artistieke. Werkelijkheid en fantasie raakten in zijn hoofd osmotisch met elkaar vermengd en zijn verhalen waren aftapsels van dat mengsel, – hij loog niet, maar fabuleerde. Zoals hij had besloten dat de dingen waren, zo waren ze. En dat brandvrije geheugenmagazijn van hem bevatte een uiterst selectieve keuze uit zijn eigen interpretaties van waarheden en feiten.

Lid van ds'70, hij? In een interview sprak hij: 'Daar ben ik nooit lid van geweest. Dat is blijkbaar een van die links-politieke vervalsingen waar men plezier in heeft.' Maar uit de ledenadministratie van ds'70 bleek dat de heer G.A. van Oorschoot wel degelijk lid van deze partij was geweest: van 13 februari 1971 tot 4 november 1973.

Liefhebber van het werk van Jan Wolkers, hij? Geen sprake van, hij zou, zo sprak hij in een ander interview, Wolkers nooit in zijn fonds willen hebben. Maar uit een paar door Wolkers in facsimile gepubliceerde brieven van Van Oorschoot aan hem bleek het tegendeel.

Vrienden? Die had hij niet, volgens weer een ander interview. 'Vriendschap is voor mij altijd een absoluut begrip geweest. Utopisch. Misschien heb ik wel geen vrienden gekregen omdat ik het de meeste mensen onmogelijk heb gemaakt om vrienden met mij te worden. Omdat ik absolute eisen stel. Ze worden bang, de mensen die ik liefheb.'

Dat van die absolute eisen was waar: – die stelde hij, maar zonder zijnerzijds soortgelijke eisen van zijn vrienden te beantwoorden. De hem toegedragen vriendschappen bleef hij onophoudelijk op de proef stellen, maar als hij op zijn beurt op de proef werd gesteld, kon hij daar niet goed tegen: uit het geringste misverstand kwam ruzie voort, geschille-tjes blies hij op tot principiële conflicten. Dat hij helemaal geen vrienden zou hebben, behoorde tot de door hemzelf ontworpen mythes rondom zijn persoon. Dat de mensen die hij liefhad bang van hem zouden zijn of gaandeweg bang van hem zouden worden, maakte deel uit van diezelfde mythologie. Ik was een van zijn vrienden. Ik ben nooit bang van hem geweest. Wel waren er perioden dat ik danig de pest aan hem had.

Op Geert van Oorscot was van toepassing wat ik heb aangestreept in *Flauberts papegaai* door Julian Barnes: ‘Wat hebben de Goncourts gezegd? “Hoewel van nature volmaakt eerlijk, is hij nooit helemaal oprecht in wat hij zegt te voelen en te lijden en lief te hebben.”’

Toen ik zelf ooit werd geïnterviewd, voor in de jaren zeventig, en de verslaggever mij vroeg wie mijn vrienden waren, noemde ik in mijn antwoord Geert van Oorscot. Daar was Van Oorscot kwaad om, – want wie had er nou iets met onze vriendschap te maken? Enige jaren later werd ik opnieuw geïnterviewd, door een andere journalist die van mij wilde weten wie mijn vrienden waren. Weer noemde ik Geert van Oorscot, maar die naam kwam door wat voor omstandigheden dan ook niet in de krant. Daar was Van Oorscot eveneens kwaad om: ‘Ik dacht dat ik er óók een was. Je schreef dat eens in een boekje dat ik van jou kreeg.’ Hij verweet mij, of verdacht mij ervan, dat ik bij het noemen van de paar vriendennamen niet eens aan hem had gedacht! met uitroepeteken. ‘Ik zal me dus niet meer tot je goede vrienden (mogen) (kunnen) rekenen. Dat verdriet mij bovenmate. Geert.’

Twee dagen later weer een brief van Geert:

‘Lieve Jeroen, natuurlijk was mijn briefje onzin. Maar ik zit al vele dagen in een diepe put en ik had op het ogenblik dat dat journalistenzinnetje mij onder ogen kwam, alleen maar behoefte aan een vertrouwde hand op mijn schouder of beter nog: in mijn nek.’ Deze brief (van 19 maart 1979) eindigt met: ‘Ik hoop nu maar dat Hillie wat opknapt en geen kanker heeft. Allé. Geert.’

Ook in tijden van onmin, als wij uit wederzijdse stijfkoppigheid onze briefwisseling hadden stilgelegd, ging soms opeens de telefoon. Hij begon altijd meteen te praten, zonder eerst zijn naam te noemen. Natuurlijk herkende ik zijn stem onmiddellijk, zoals ik op de krankzinnige enveloppen waarin hij gewoonlijk zijn brieven aan mij verstuurde onmiddellijk zijn handschrift herkende.

Hij: ‘Heb je bessen in je tuin?’

Ik: ‘Struiken vol.’

Hij: ‘Zwarte?’

Ik: ‘Nee, rooie.’

Hij: ‘Zwarte zijn lekkerder.’

Hierna verbrak hij de verbinding. Hij had dan, zoals hij mij later zou vertellen, als het weer ‘goed’ was tussen ons, alleen maar even mijn stem

willen horen, om uit de klank daarvan op te maken of ik ‘monter’ was of ‘ingedut’. Een zeer essentieel gesprek dus.

Telefoon. De stem van Geert: ‘Wat hijg je?’

‘Ik ben aan het dweilen.’

‘Waarom?’

‘Ik maak het huis schoon.’

‘O, ik dacht dat je overstroming had.’

Maar verder, in zulke tijden van brouille, bleven de ‘officiële’ contacten tussen ons geblokkeerd. Als hij mij iets had mee te delen, deed hij zulks via een wederzijdse vriend, bijvoorbeeld Jaap Goedegebuure. Die schreef mij dan: ‘Namens Geert moet ik je vragen...’ Waarop ik Jaap terugschreef: ‘Wil je de oude grolpot, in antwoord op zijn vraag, even melden...’

v

Zijn brieven schreef hij op welk papier hij toevallig maar onder handbereik had. Het liefst achter op de met gouden munten en tierlantijnen versierde schutbladen waarmee in sigarenkisten (‘Tabacos Selectos’ ‘Flor Fina’) de havanna’s worden afgedekt. Zijn lievelingsmerk moet Balmoral zijn geweest. Die brieven roken naar sigaren, zoals uit sommige andere het bouquet van drank opsteeg. Ik bezit epistels van hem op papierstroken van plusminus één meter lengte. Een brief op de keerzijde van het stofwikkeltje van de witte-olifanteditie van *Paranoia* van Willem Frederik Hermans. Op een van grijze rouwkaders voorzien flard van een doodsbrief. Achter op bestelformulieren van de firma G.A. van Oorschot. Achter op een proefdruk van het omslag van het tijdschrift *Tirade*. Op het postpapier van café-restaurant De Poort van Kleef te Almelo. Ooit schreef hij mij in centimetergrote zwarte ballpointletters een brief dwars over de bedrukte bladzijden van het dubbelnummer 55/56 van de vijfde jaargang (1961) van *Tirade* (met daarin zijn In Memoriam ‘Nescio gestorven’). Soms stuurde hij mij een cadeau-exemplaar van een door hemzelf uitgegeven boek, waarmee hij bedoelde mij de inhoud van dat boek als persoonlijke brief van hem te lezen te geven. Zo staat in mijn boekenkast *Uren met Henk Broekhuis* door Karel van het Reve. Inscriptie van Geert: ‘Ook een van de heel weinigen die

deugt.’ Onderhavig boekwerk ruikt eveneens naar Tabacos Selectos, want hij stuurde het mij in een sigarenkist, zoals hij jaren eerder de hele Russische bibliotheek in een spaanplaten sinaasappelkrat naar mij had afgezonden, wat in het verre België nog allerlei lastigs met de douanedienst veroorzaakte.

Zijn brieven verzond hij doorgaans in enveloppen van oorspronkelijk aan hemzelf geadresseerde poststukken. De correspondentie van Van Oorschot, waarvan ik ook de enveloppen heb bewaard, vormt een bizarre stapel papier van uiteenlopende soort, formaat en kleur, – op tal van manieren gevouwen om de geschreven berichten passend te maken voor de enveloppen waarin ze werden verstuurd. Deze omslagen konden afkomstig zijn van het Bureau Voorlichting van de gemeente Amsterdam, of van de firma Agfa-Gevaert, het Sociaal Creatief Centrum voor Visuele Communicatie, het genootschap voor de Kinderen van de Goede Wijn te Zaandam, de vereniging Nederland-Vrij China, de Bank Mees & Hope nv, de firma Scotchtint, gespecialiseerd in zonkoelend folie, enzovoort.

Ik mis zijn brieven.

Die waren anders van toon en stijl dan zijn ‘officiële’ werken in boekvorm, waarvan ik de latere ergerniswekkend vervelend vond, in literair-technisch opzicht, maar ook inhoudelijk. Zijn brieven waren levendig en spontaan, on-aanstellerig, altijd ‘echt’ – hij schreef ze in de gemoedsgesteldheid van het moment waarop hij zich toevallig bevond, en vaak genoeg kon men van moment op moment zijn humeur (en handschrift) zien veranderen. Hij bestond uit evenveel woede als tederheid, soms kon hij zelfs op tedere wijze woedend zijn, of omgekeerd. Die zogenaamde onverzettelikheden van hem, dat bonkige, waarvan hij later zijn voor de spiegel ingestudeerde glansrol zou maken, was een door hem opgetrokken granieten muur, waarachter hij zijn gevoeligheid verschanst. Hij was niet de bullebijter met die chagrijnige kop, zoals hij zich in zijn laatste jaren het liefst op de covers van weekbladen zag geportretteerd, – althans, die was hij niet uitsluitend. Hij was meer niet dan wel ‘zichzelf’ als hij dat bullebijterspak weer eens had aangetrokken en zijn gezicht achter het bijpassende mombakkes had verborgen: de oude clown, die speelt dat hij de leeuwentemmer is, in *de Volkskrant* werd hij al ‘de dorpsidioot’ genoemd.

‘Ik weet niet hoe ik op de mensen overkom’, schreef hij mij.